

**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER LÜBNAN BARIŞ GÜCÜ:
Hukuki Temelleri, Görev ve Yetkileri ve Türkiye'nin Katılımı Üzerine
Bir Değerlendirme**

Mehmet Emin ÇAĞIRAN*

Özet

2006 yazında İsrail'in Lübnan'a saldırıyla Lübnan meselesi bir kez daha uluslararası gündemin ilk sıralarında yerini almıştır. BM Güvenlik Konseyi 1701 (2006) sayılı kararıyla hâlihazırda bölgede görev yapmakta olan Lübnan Barış Gücünün (UNIFIL) görev alanını genişletmiş ve personel sayısının artırılması için üye devletlere çağrıda bulunmuştur. Türkiye de bu çağrıya olumlu cevap veren ve UNIFIL'e asker gönderen ülkeler arasındadır. Dolayısıyla, Türkiye açısından Lübnan meselesi bu yönüyle de önem kazanmıştır. Makalede UNIFIL'in başlangıcından bugüne özellikle hukuki açıdan yetkileri, görevleri ve geçirdiği aşamalar değerlendirilmekte ve bu çerçevede Türkiye'nin Lübnan'a asker gönderme kararı muhtemel etkileri dikkate alınarak tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler:, BM, UNIFIL, Lübnan, İsrail, Türkiye.

**UNITED NATIONS PEACE FORCE IN LEBANON:
An Evaluation of Its Legal Basis, Mission and Authority and the
Participation of Turkey**

Abstract

Lebanon issue took the first places in the international agenda again with the attack of Israel to Lebanon in the summer of 2006. United Nations Security Council called the member states to expand the territory of the UNIFIL (United Nations Force in Lebanon) that was already active in the region and increase its personel number with the decision 1701 (2006). Turkey is among the countries that responded positively and sent troops to Lebanon. Consequently, Lebanon issue gained importance with this aspect, too. The authority of the UNIFIL from its beginning untill today, its duties and stages are evaluated and, in this framework, the possible effects of the decision of Turkey on sending troops to Lebanon are discussed in the article.

Key Words: UN, UNIFIL, Lebanon, Israel, Turkey, UNIFIL.

* Doç. Dr., Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi

GİRİŞ

Lübnan kırk yıldan beri her seferinde farklı sebeplerle de olsa uluslararası politikanın gündeminde yer almaya devam etmektedir. Orta Doğu'nun bu sürekli kanayan yarası son dönemlerde bölgedeki diğer bunalımların gölgesinde kalıp geri plana düşer gibi olduysa da, 2006 Temmuzunda İsrail-Hizbullah çatışmasıyla birlikte tekrar kendisinden bahsettirmeye başladı. Meselenin Türk kamuoyunda önceki Lübnan bunalımlarına nazaran daha çok dikkat çekmesi Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi'nin (GK) 11 Ağustos 2006 tarihinde aldığı 1701 (2006) sayılı kararından sonra olmuştur. GK bu kararında Lübnan'da uzun süreden beri görev yapan barış gücünün takviye edilmesini istemiştir. Bu amaçla BM üyesi devletlere yapılan çağrıya Türkiye'nin de olumlu cevap vermesi ve asker göndermeye hazırlanmasıyla Lübnan bunalımı artık Türk dış politikasının öncelikli ilgi alanı haline gelmiş olan Orta Doğu bölgesinin bir meselesi olarak bizi dolaylı bir şekilde ilgilendirmekten öte, doğrudan bir dış politika meselesi olarak gündemin ilk sırasına oturdu. Gerçi Türk kamuoyunda yapılan tartışmaların odağında Lübnan bunalımının kendisinden ziyade, Türkiye'nin BM Barış Gücüne asker vermesi ve bunun muhtemel sonuçları vardı.

Birkaç yıl önce ABD'nin Irak'a müdahalesi öncesi yaşanan tezkere tartışmalarının hafızalardaki canlılığını koruduğu bir ortamda bu tartışmaları normal karşılamak gerekir. Her devlet gibi Türkiye de elbette ki müdahil olacağı bir meseleye öncelikle kendi ulusal menfaatlerini düşünerek yaklaşmak durumundadır. Ancak, bunu yapmak için meselenin kendisinin de etrafıca değerlendirilmesi, iyi tahlil edilmesi gerekir. Aksi takdirde, ulusal politikanın yeterince bilinmeyen bir zemin üzerine bina edilmesi riski doğar. Lübnan'a asker gönderilmesiyle ilgili 5 Eylül (2006) tezkeresi öncesi tartışmaların siyasi ve hukuki mahiyet bakımından çok farklı olan 1 Mart (2004) tezkeresiyle neredeyse aynı mantık içerisinde yapılması bu hususun Türkiye'de yeterince dikkate alınmadığını göstermektedir. Politika yapımcıların meselenin özüne vakıf olmaları işaret ettiğimiz zaruretini önemini azaltmaz. Zira, bu tür dış politika meselelerinde kamuoyunun tavrı başarıyı belirleyen unsurlardan birisidir; ayrıca, tezkere hakkında nihai karar vericiler olan TBMM üyelerinin – ki, bunların büyük çoğunluğu da konunun uzmanı değildir – tutumu da büyük ölçüde kamuoyundaki hakim görüşler doğrultusunda şekillenmektedir. 5 Eylül tezkeresi öncesi yapılan tartışmalarla ilgili bu

eleştirel değerlendirmelerimize rağmen, teslim edelim ki az da olsa Lübnan meselesini bütün teferruatıyla ele alan çalışmalar da yapılmıştır¹.

Yine Türk kamuoyundaki tartışmalarda Lübnan'a asker gönderme kararının siyasi sonuçlarıyla ilgili değerlendirmeler ağırlıkta olmuş, meselenin hukuki yönü dolaylı olarak, o da neredeyse GK'nin 1701 (2006) sayılı kararıyla sınırlı olarak gündeme gelmiştir. Söz konusu karar elbette ki önemlidir; fakat Türk askerlerinin de içinde yer alacağı Lübnan'daki barış gücü 29 yıldan beri bu ülkededir. Statüsü, görev ve yetkileri 1701 (2006) sayılı kararlar genişletilmekle birlikte, bunların tam olarak ortaya konulması için GK'nin önceki kararları ve uygulamaları da dikkate alınmalıdır. Makalemizin konusu bu noktada şekillenmektedir. Çalışmamızda resmi adı BM Lübnan Barış Gücü (UNIFIL)² olan kuvvetlerin kuruluşundan itibaren geçirdiği aşamalar da dikkate alınarak hukuki mahiyetinin ortaya konulması amaçlanmaktadır. UNIFIL ile ilgili bu genel değerlendirmenin Türk askeri kuvvetlerinin de yer aldığı Lübnan operasyonu üzerindeki görüş ve değerlendirmelere tamamlayıcı bir unsur olarak hizmet edeceğini umuyoruz.

UNIFIL'İN KURULUŞU VE GÖREVLERİ

1970'te Ürdün arasındaki anlaşmazlık sonucu bu ülkeyi terk etmek zorunda kalan FKÖ Güney Lübnan'a yerleşmek zorunda kaldı. Artık, vatanından sürülmüş Filistin halkının yeni yerleşim yeri Lübnan'dı. Bu durum kaçınılmaz olarak Lübnan'ı FKÖ ile İsrail arasındaki mücadelenin içine çekmiştir. İsrail'in Filistinlilere yönelik sindirme harekâtları, buna mukabil Filistinli silahlı grupların sınırdan sızarak İsrail'e karşı yaptıkları direniş eylemleri Lübnan'ın güney bölgesini bir çatışma alanına çevirmiştir.

1970'li yılların başından itibaren mutad hale gelen taraflar arasındaki "düşük yoğunluklu çatışmalar" 1978 yılında İsrail'in Güney Lübnan'ı işgal etmesiyle farklı bir mecraya girdi. İsrail işgalin gerekçesi olarak FKÖ'nün 11 Mart 1978'de İsrail'de gerçekleştirdiği ve sivil nüfustan da ölümlere yol açan silahlı eylemleri gösterdi. İsrail'in önemli bir engelle karşılaşmadan birkaç gün içerisinde Güney Lübnan'ın hemen tamamında denetimi ele geçirmesi üzerine Lübnan hükümeti durumu GK'ye taşıdı³. Bir devletin toprak bütünlüğü ve siyasi bağımsızlığını ihlal eden davranışlara tepki göstermesi en tabii hakkıdır. Ancak, Lübnan'ın İsrail işgalini protesto ederken kullandı-

¹ Derginin bu sayısındaki "Değişen Ortadoğu Denklemine İsrail-Lübnan Krizi ve Türkiye'nin Rolü" başlıklı Talha Köse'nin makalesine bkz.

² İngilizce "United Nations Interim Force in Lebanon" ibaresinin kısaltılmış şekli.

³ S/12606, 17 Mart 1978.

ğı bir ifade dikkat çekicidir. Lübnan, işgale karşı çıkarken Filistinli eylemcilerle hiçbir bağının olmadığını özellikle vurgulamaktadır. 1978’de başlayan işgal döneminde tarafların hukuki pozisyonlarını tespit bakımından bu ifadenin üzerinde biraz durmak gerekir.

Bir defa, Lübnan’ın Filistinli silahlı grupların eylemlerini desteklememesi, tasvip etmemesi doğru bile olsa, bunlardan dolayı sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Çünkü, bu gruplar Lübnan toprakları üzerinde barınmakta, burada organize olup eylemlerini gerçekleştirmektedir. Filistinlilerin içinde bulunduğu özel şartları ve İsrail’le ilişkilerini bir tarafa bırakıp, meseleyi sadece iki devlet, Lübnan ve İsrail arasında ele alacak olursak, sonuçta birinin ülkesi diğerine zarar veren eylemler için kullanılmaktadır. Lübnan bağımsız bir devlet olarak kendi ülkesi içerisinde hâkimiyet tesis etmek ve gerekli tedbirleri almak zorundadır. Uluslararası hukukta devletler ihmallerinden veya bir şeyi yapmamlarından dolayı da sorumluluk altındadır. Dolayısıyla, Lübnan’ın kendi aczini gerekçe göstererek Filistinli eylemcilerle hiçbir bağının olmadığını ileri sürmesi olaylardaki sorumluluğunu tamamen ortadan kaldırmamaktadır.

Keza, eylemcilerle hiçbir bağının olmaması ifadesi İsrail işgalinin haksızlığını vurgulamak amacı da taşımaktadır. Diğer deyişle, Lübnan böyle bir bağ bulunması halinde işgalin haklılığının ileri sürülebileceğini zımnen kabul etmektedir. Hâlbuki, bir devletin ülkesini sebebi ne olursa olsun işgal etmek uluslararası hukukun en temel yükümlülüklerinden birisinin ihlal edilmesi demektir. Devletlerin güvenliklerine yönelik bir tehdit olması durumunda meşru müdafaa halleri dışında silah kullanması hukuka aykırıdır; uluslararası hukuk devletlere bu durumlarda silahlı kuvvet kullanılmasını içermeyen karşı tedbirler alma ve meseleyi yetkili organ olan GK’nin gündemine getirerek çözüm bulunmasını isteme hakları tanımaktadır. İsrail’in de bu çerçevede içerisinde kalması icap ederdi. Dolayısıyla, hiçbir gerekçe İsrail işgalinin hukuka aykırı olmasını mazur göstermez.

Yine aynı mantıkla, İsrail’in “terörist saldırıların” hedefi olarak ülkesini ve vatandaşlarını korumak için meşru müdafaa hakkını kullandığını ileri sürmek de tutarlı değildir. Zira, geçici bir tedbir olan meşru müdafaa seneler süreceğ işgal eylemi farklı mahiyettedir. Sonuç olarak, İsrail işgaline meşruiyet kazandıracak tek unsur Lübnan’ın rızasıdır.

Bu değerlendirmelere rağmen belirtmek gerekir ki, İsrail’in Lübnan’ı işgalinin ortaya çıkardığı hukuki meseleler ilk bakışta görüldüğünden daha karmaşıktır. Daha sonra 2000’li yıllarda ABD’nin Afganistan’a, yine İsrail’in Lübnan’a müdahaleleri ve diğer başka durumlarda da gündeme gelecek

hukukilik tartışmalarıyla esasta aynı olan bu hususta uluslararası hukukun ne söylediği, hatta daha doğru bir ifadeyle bir şey söyleyip söylemediği belli değildir. Uluslararası hukuk BM'nin kuruluşuyla birlikte yeni bir normatif yapılanmaya giderken en temel kural olarak BM Antlaşmasında da belirtildiği gibi devletler arası ilişkilerde kuvvet kullanmayı yasaklamıştır. Devletler artık menfaatlerini korumak veya amaçlarını gerçekleştirmek için, meşru müdafaa haricinde hiçbir şekilde kuvvet kullanma yetkisine sahip değildir. Uluslararası hukukta bu normatif dönüşüm yaşanırken, devletlerin daha önce kuvvet kullanarak koruduğu haklarının, özellikle bağımsızlık ve toprak bütünlüklerinin nasıl korunacağı sorusuna cevap olarak da BM'nin kurumsal mekanizmalarını oluşturduğu bir ortak güvenlik sistemi kurulmuştur. Bu sistem bir bakıma uluslararası alanda “meşru güç kullanma tekelini” GK'nin idaresine bırakmıştır. Ancak, uluslararası ilişkileri devletler arası ilişkilerden ibaret gören bu sistemde GK'nin yetki alanı devletlerin daha önce kendi kuvvetlerine dayanarak korudukları menfaatlerin tamamını koruyacak şekilde düzenlenmemiştir. Buna bir de GK'nin büyük devletler arasındaki rekabetten dolayı karar alamamasını ekleyecek olursak, devletlerin özel menfaatlerinin korunması bakımından hukuki planda önemli bir boşluk ortaya çıktığı görülmektedir. Söz konusu hukuki boşluk soğuk savaş döneminde siyasi şartların da etkisiyle kendisini çok fazla hissettirmese de, mesela bir devletin ülkesinin veya vatandaşlarının başka bir devletin desteklediği veya kendi ülkesini kullanmasını önleyemediği organizasyonlar tarafından yapılan terörist ve benzeri eylemlere hedef olması halinde – bu eylemlerin haklılığı ne olursa olsun – hedef devletin silahlı kuvvet kullanarak kendisini ve vatandaşlarını koruma hakkının olup olmadığı nazari olarak ve belirli olaylar vesilesiyle tartışıla gelmiştir⁴. Devletler çoğu zaman tek taraflı kararlar kuvvet kullanmalarına tek hukuki dayanak oluşturan meşru müdafaa kuralını kendi politikaları doğrultusunda yorumlayarak hareketlerine meşruiyet kazandırmak istemişlerdir. “Önleyici meşru müdafaa” gibi hukuken saçma olan kavramların uygulamada neredeyse geçerlilik kazanır hale gelmesi işaret ettiğimiz boşluğun sonuçlarındandır. Kendi menfaatlerini korumak için kuvvete başvuran devletlerin davranışı pozitif hukuk açısından ne derece tenkite açık olursa olsun, sonuç olarak şurası da bir gerçektir ki, uluslararası hukuk özellikle devlet dışı örgütlerin saldırıları karşısında devletlere kendilerini kesin bir şekilde koruyacak enstrümanlar vermemektedir.

Lübnan'ın ve aynı gün İsrail'in başvurusu⁵ üzerine toplanan GK 19 Mart 1978 tarihinde aldığı 425 (1978) sayılı kararla⁶ işgal ve sonrası geliş-

⁴ Bu tartışmalarla ilgili değişik referanslar için bkz. M.N. Shaw, *International Law*, 5th Ed., Cambridge University Press, 2003, s. 1023-1035.

⁵ S/12607, 17 Mart 1978.

meleri gündemine almış oluyordu. 425 (1978) sayılı karar bugüne kadar uzanan ve halen devam eden Lübnan-İsrail meselesinde alınan ilk karar olup daha sonraki kararlar için de bir temel teşkil etmektedir. GK söz konusu karara mevcut durumu genel ifadelerle uluslararası barış açısından endişe verici olarak nitelendirdikten sonra bunun Orta Doğu'da adil bir barışın tesis edilmesinin önünde bir engel oluşturduğu tespitini yaparak başlamaktadır⁷. Buradan, 425 (1978) sayılı kararın BM Antlaşmasının VI. Bölümüne göre alınan ve tavsiye niteliği taşıyan bir karar olduğu anlaşılmaktadır. Diğer deyişle, Konsey ortak güvenlik sistemi açısından en ağır ihlallerden birisi olan bir devletin işgal edilmesini uluslararası barış ve güvenlik için henüz ciddi tehdit olmayan bir durum gibi değerlendirmektedir⁸. Bundan dolayı da barışın tesisi için zorlayıcı tedbirlere başvuramamaktadır. Konseyin meseleyi bu şekilde geçiştirmesi sadece bu duruma has bir tutum olmayıp, soğuk savaş dönemindeki iki zıt kampın arasındaki rekabetin bir sonucudur. Nitekim, diğer birçok olayda GK'nin veto yetkisine sahip daimi üyesi ABD müttefiki İsrail'e karşı zorlayıcı mekanizmaları devreye sokmayı öngören karar tasarılarının geçmesini engellemiştir.

425 (1978) sayılı kararın hükümlerini iki kategoride değerlendirebiliriz. Birincisi, genel uluslararası hukuk kuralını Lübnan bağlamında teyit eden ilk iki maddedir. Burada GK Lübnan'ın toprak bütünlüğü, egemenlik ve siyasi bağımsızlığına kesin bir şekilde saygı gösterilmesini ifade ettikten sonra, İsrail'den Lübnan'ın toprak bütünlüğüne karşı askeri harekâtını derhal durdurmasını ve vakit geçirmeden bütün Lübnan topraklarından çekilmesini talep etmektedir. Yukarıda belirttiğimiz gibi, bağlayıcı olmayan bu talebin

⁶ Karar 12 lehte oyla kabul edilmiştir. Karara karşı çıkan olmamıştır, yalnız Sovyetler Birliği ve Çekoslovakya çekimser kalmışlardır.

⁷ GK, bilindiği üzere, BM Antlaşmasının VII. Bölümüne dayanarak bağlayıcı kararlar alabileceği gibi, aynı Antlaşmanın VI. Bölümü çerçevesinde muhataplarına uyulması zorunlu yükümlülükler getirmeyen, tavsiye niteliğinde kararlar da alabilir. Bu sebeple, GK kararlarının hukuki temelini tespit etmek kararın etkileri bakımından son derece önemlidir. Bunun için kararın giriş kısmına bakmak gerekir. GK uygulamada ya Antlaşmanın hangi bölümüne göre hareket ettiğini açıkça belirtmekte ya da ele aldığı durumu nitelendirdiği ifadelerle ilgili kararın hukuki temellerini zımnen açıklamaktadır. Genellikle, VII. Bölümüne dayanarak alınan kararın başında ele alınan durum bu bölümün ilk maddesi ve uygulanma şartı olan 39. maddedeki ifadelerle – barışın tehdidi, barışın bozulması veya saldırı eylemi – nitelendirilmektedir. Konseyin bu nitelendirmeleri açıkça yapmadığı kararların VI. Bölümüne göre alındığını söyleyebiliriz.

⁸ Bu değerlendirme İsrail tezinin doğru olması halinde de tenkite açıktır. Zira, bu durumda da bir devlet başka bir devletin göz yumduğu veya önleyemediği terörist saldırıların hedefi olmaktadır. Yani, her halükarda BM Antlaşmasının VII. Bölümünün işletilmesi gerekir.

yerine getirilmemesi halinde İsrail'e karşı herhangi bir zorlayıcı tedbir alınması söz konusu değildir. Dolayısıyla, bu hükümler mevcut durumun tespit edilmesinden öte bir hukuki etki doğurmamaktadır.

425 (1978) sayılı kararda yer alan ikinci kategori hükümde ise, GK mevcut siyasi şartlar ve dayandığı hukuki temellerin çizdiği sınırlar çerçevesinde tespit ettiği meseleyi halletmeye yönelik çözüm getirmeye çalışmaktadır. Bahsettiğimiz sebeplerden dolayı BM Antlaşmasının VII. Bölümünün verdiği yetkileri kullanamayan Konsey o dönemde mutata olduğu üzere hiç olmazsa mevcut durumun daha da kötüleşmesini önlemeyi amaçlayarak kurulacak bir barış gücünün bölgeye gönderilmesini kararlaştırmıştır. Kararın üçüncü paragrafında belirtildiği üzere Konsey, "Lübnan hükümetinin talebi üzerine, İsrail kuvvetlerinin çekilmesini teyit etmek, uluslararası barış ve güvenliği yeniden tesis etmek ve bölgede Lübnan hükümetinin fiili otoritesini tekrar kurmaya yardım etmek amaçlarıyla kendi idaresi altında, BM üyesi devletlerin sağlayacağı personelden oluşacak Güney Lübnan için bir BM barış gücünün vakit geçirilmeden kurulmasına karar vermiştir". Kısa adı UNIFIL olan Lübnan Barış Gücü böylece kurulmuş olmaktadır.

UNIFIL'in yapısı ve görevlerine geçmeden önce, konunun daha iyi izah edilmesi bakımından barış gücü uygulamasının hukuki mahiyetine değinmekte fayda vardır. Bu hususta ilk söylenecek şey, barış gücü uygulamasının BM Antlaşmasında öngörülmemiş bir mekanizma olduğudur. BM'nin kuruluşunu müteakip uluslararası siyasi şartlar sebebiyle GK'nin etkili çalışmadığından, özellikle Antlaşmanın VII. Bölümüne işlerlik kazandıramadığından bahsetmiştik. Barış ve güvenlikten sorumlu organın bu şekilde elinin kolunun bağlanması ortaya çıkan uluslararası bunalımlara karşı herkesin kabul edebileceği "pratik" bir çözüm üretme zorunluluğunu doğurdu. Barış gücü bu çözümün uygulanma şeklidir. Amaç, barışı tehlikeye düşürmekten sorumlu tutulan devleti davranışından vazgeçirmek için baskı uygulamak değildir; bunun yerine muhtemel bir bunalımın önlenmesi veya sıcak çatışma çıkmış olması durumlarında taraflar arasına girerek daha vahim gelişmeleri engellemeye çalışmaktır. Gerçi, barış gücünün işlevleri özellikle son dönemde değişen şartlar doğrultusunda oldukça artmış ve çeşitlenmiştir. Bununla birlikte temel işlev aynı kalmıştır, yani durumun daha da kötüleşmesini önlemek ve diplomatik çözüm yollarının kullanılabilmesi için ortam hazırlamak. Barış gücü, ilke olarak, konuşlandığı ülkenin devleti ve ilgili tarafların rızasına dayalı olarak kurulur; bu rıza devam ettiği sürece görev yapar. Keza, barış gücünün personel ve teçhizat ihtiyacı da BM üyesi devletlerin gönüllü katkılarıyla temin edilir. Barış gücü tarafsız olarak görev yapar; bir bunalım veya çatışmada taraf olması, meşru müdafaa halleri dışında sıcak çatışma içerisine girmesi söz konusu değildir. Kısaca, barış gücü uygulaması mese-

lenin esasıyla ilgili olmayıp, palyatif niteliğindedir. Bununla birlikte, barış gücü kuvvetlerinin tamamen tehlikesiz ve risksiz bir görev yaptıklarını söylemek doğru değildir. Görev bölgesindeki şartlar ve gelişmelere bağlı olarak barış gücü personelinin hayatını kaybettikleri veya tarafsızlığını bozduğu gerekçesiyle ilgili tarafların siyasi tenkitlerinin hedefi oldukları görülebilmektedir⁹.

425 (1978) sayılı karar UNIFIL'in kurulmasını öngörmekte, fakat barış gücünün yapısı ve görevleriyle ilgili hususların belirlenmesini BM Genel Sekreterine bırakmaktadır¹⁰. GK aynı gün içerisinde sunulan raporu¹¹ 426 (1978) sayılı kararıyla onaylayarak UNIFIL'in görev süresi için başlangıçta altı aylık bir süre öngörmüştür. Bu sürenin gerektiğinde uzatılması GK'nin yetkisindedir. Nitekim GK de bölgedeki durumun bir türlü düzelmemesi sonucu bu yetkisini sürekli olarak kullanmak zorunda kalacak ve barış gücünün görev süresini günümüze kadar periyodik olarak aldığı kararlarla uzatacaktır.

425 (1978) sayılı karar ve Genel Sekreterin anılan raporuna göre UNIFIL'in görevleri İsrail kuvvetlerinin çekilip çekilmediklerini doğrulamak ve özellikle Lübnan hükümetine ülkenin güneyinde devlet otoritesini tesis etmesinde yardımcı olmaktır. Başlangıçta personel sayısı 4 bin olarak kararlaştırılan barış gücü birliği 23 Mart 1978 tarihinden itibaren bölgeye intikal etmeye başlamıştır¹². Kararı izleyen günlerde İsrail işgal ettiği topraklardan çekilmeye başlamasına rağmen düzenli veya gayri resmi silahlı güçler vasıtasıyla bölgede operasyonlarına devam etmiştir. 1982 yılında Lübnan'ın İsrail tarafından tekrar işgal edilmesine kadar geçen dönemde UNIFIL zor şartlar altında görevlerini yerine getirmeye çalışmıştır. Kısmi bir bilânço olarak, GK kararlarında da kabul edildiği üzere¹³, UNIFIL'in başarılı olamadığını söyleyebiliriz.

⁹ Mesela, incelediğimiz UNIFIL'in 1978'den 2006 sonuna kadar toplam 358 personeli (249 asker, 2 askeri gözlemci ve 7 sivil personel olmak üzere) hayatını kaybetmiştir.

¹⁰ § 4.

¹¹ S/12611, 19 Mart 1978.

¹² Genel Sekreter bu arada GK'ye müracaat ederek barış gücünün personel sayısının altı bine çıkarılmasını talep etmiştir (S/12675, 1 Mayıs 1978). GK 3 Mayıs 1978 tarih ve 427 (1978) sayılı kararla bu talebi kabul etmiştir.

¹³ Bu süre zarfında GK şu kararları almıştır: S/RES/434 (1978), S/RES/444 (1979), S/RES/450 (1979), S/RES/459 (1979), S/RES/467 (1980), S/RES/474 (1980), S/RES/483 (1980), S/RES/488 (1981), S/RES/490 (1981), S/RES/498 (1981).

1982’de İsrail’in sınır hattındaki karşılıklı çatışmaların artması üzerine Lübnan’ı işgal etmesiyle yeniden 1978 yılındaki duruma dönmüş oldu. GK’nin işgalden sonra aldığı 25 Şubat 1982 tarih ve 501 (1982) sayılı karar Lübnan’ın toprak bütünlüğüne saygı gösterilmesi çağrılarını 425 (1978) sayılı kararda kullanılan ifadelerle tekrarlamaktadır. 501 (1982) sayılı kararda UNIFIL’in görev ve yetkileri önceki kararlara nispeten daha teferruatlı bir şekilde hatırlanmaktadır.

GK her şeyden önce Genel Sekreterin raporu doğrultusunda barış gücünün karşılaştığı zorlukları da dikkate alarak zaman içerisinde altı bine çıkarılmış olan personel sayısını artırarak yedi bine yükseltmeye karar vermiştir¹⁴. 501 (1982) sayılı kararın sonraki paragraflarında UNIFIL operasyonunun dayandığı ilkelere vurgu yapılmaktadır. Buna göre, barış gücünün “entegre ve etkili bir askeri birim olarak görev yapacak durumda olması”, “görevlerini yerine getirmek için gerekli olan hareket serbestliği ve haberleşme hürriyetine sahip olması ve diğer kolaylıklardan yararlanması”, “sadece meşru müdafaa hallerinde güç kullanması” gerekmektedir. Meşru müdafaa haline de açıklık getiren GK, bunun barış gücüne verilmiş görevlerin yerine getirilmesi zor kullanarak engellemeye çalışan her türlü teşebbüse karşı direnme hakkını da ihtiva ettiğini belirtmektedir. GK benimsediği bu yorumla uygulamada mümkün olduğu ölçüde pasif bir tutum takınan barış gücü kuvvetlerinin daha etkili olmasını teşvik etmenin yanında, gerekirse kuvvet kullanarak görevini yapacağı yolunda bölgedeki ilgili taraflara bir mesaj vermiş olmaktadır. Tabii, meşru müdafaa hakkının bu şekilde geniş tanımlanması barış gücünün olaylara müdahil olması ve zaman içerisinde çatışmaların içerisine çekilmesi riskini de artırmaktadır.

Lübnan’ın işgali UNIFIL’i işlevlerini yerine getiremez hale getirdi. UNIFIL’in bölgedeki varlığı ancak sembolik bir anlam ifade etmekteydi. Bununla birlikte, duruma müdahale etmek için daha etkili araçları kullanma imkânı bulamayan GK Lübnan Hükümetinin isteği ve Genel Sekreterin de tavsiyelerini dikkate alarak barış gücünün görev süresini düzenli aralıklarla uzatma yoluna gitmiştir. Bu arada, UNIFIL’in hiç olmazsa işgalden dolayı Lübnan’ın güney bölgesinde ortaya çıkan birtakım olumsuz sonuçların giderilmesinde “işe yaraması” için ilave görevler getirmiştir. 18 Haziran 1982 tarih ve 511 (1982) sayılı kararla öngörülen bu ilave görevler yerel nüfusa insani yardım sağlanması ve Lübnan hükümetinin izniyle idari hizmetlerin

¹⁴ § 2.

yürütülmesine ve bölgede yaşayan insanların güvenliklerinin sağlanmasına katkıda bulunmaktadır¹⁵.

2000'li yıllara kadar olan dönemde, İsrail ile Lübnan'daki değişik gruplar arasındaki yerel çatışmalar dışında en kayda değer olay olarak 1996 yılındaki İsrail saldırısını anabiliriz. Nisan ayında UNIFIL'in görev bölgesi içerisinde bulunan sivil halka İsrail'in yaptığı saldırı sonucu 120 Lübnanlı hayatını kaybetti, 500'den fazlası da yaralandı. Aynı saldırıda barış gücünde görev yapan personelden de yaralananlar oldu. Bu olaylar göstermektedir ki, GK'nin tekrarlanan kararlarına¹⁶ rağmen UNIFIL barış gücü misyonunu yerine getirmek bir yana, kendi güvenliğini sağlamak bakımından da oldukça hassas bir konumda bulunmaktadır.

UNIFIL 425 (1978) sayılı kararda belirlenen görevlerini yapabileceği bir ortamın oluşması için İsrail'in 2000 yılında işgal kuvvetlerini geri çekmeye karar vermesini beklemek gerekmiştir. 17 Nisan 2000'de BM Genel Sekreterine gönderdiği mektupta İsrail GK'nin 425 (1978) ve 426 (1978) sayılı kararlarının uygulanması için üzerine düşen yükümlülükleri yerine getireceğini ve BM ile işbirliğine hazır olduğunu beyan etmiştir. Gerçekten de 2000 Mayıs ayı sonu itibarıyla İsrail kuvvetleri Lübnan'dan çekilmiştir. UNIFIL'in de katıldığı bir çalışmayla BM uzmanları aşağı yukarı Lübnan'la İsrail arasındaki sınıra tekabül eden bir hat belirlemişlerdir. UNIFIL bütün İsrail kuvvetlerinin "Mavi Hat" olarak tanınan bu çizginin gerisinde bulunmasına yerinde nezaret etmiştir. UNIFIL, ayrıca, karadan ve havadan devriye ekipleriyle Mavi Hattın taraflarca ihlalini denetleme görevini üzerine almıştır. Ancak, bu görevin sadece ihlali tespit etmek ve bunu Genel Sekretere rapor etmekle sınırlı olduğunu, taraflara herhangi bir müdahalede bulunmayı içermediğini belirtmek gerekir. 2000 yılı Temmuzunda BM Genel Sekreterinin de GK'ye verdiği raporda belirttiği gibi¹⁷ Güney Lübnan'da 1978'den beri ilk defa silahlar susmuş, UNIFIL'in 425 (1978) sayılı kararda öngörülen görevlerini tamamlaması için elverişli şartlar ortaya çıkmıştır. Bu olumlu atmosfer içerisinde GK 27 Temmuz 2000 tarih ve 1310 (2000) sayılı kararıyla UNIFIL'in görev süresini 31 Ocak 2001'e kadar uzatmıştır¹⁸.

¹⁵ Bu görevlerin teferruatıyla ilgili olarak bkz. Genel Sekreterin raporu (S/15194/Add.2) ve GK'nin müteakip aylar içerisinde konuyla ilgili aldığı kararlar (S/RES/519, 17 Ağustos 1982; S/RES/523, 18 Ekim 1982).

¹⁶ GK'nin UNIFIL ile ilgili aldığı kararların dökümü ve metni için bkz. <http://www.un.org/Depts/dpko/missions/unifil/>

¹⁷ S/2000/718, 20 Temmuz 2000.

¹⁸ GK 30 Ocak 2001 tarihinde aldığı 1337 (2001) sayılı kararla barış gücünün süresini 31 Temmuz 2001'e kadar yeniden uzatmıştır. 1337 (2001) sayılı kararla önceki kararlarda belirtilen görevler teyit edilmekle beraber, bundan böyle barış gücünün

Bütün bu gelişmelere rağmen, bölgede esen barış havasının nispi olduğunu, Lübnan'daki silahlı gruplarla İsrail kuvvetleri arasında zaman zaman ölüme yol açan çatışmaların yaşandığını unutmamak gerekir. Barışın daha sağlamlaştırılması bakımından Güney Lübnan'ın tamamının bu ülkenin hükümetinin denetimine geçmesi, diğer deyişle burada bulunan gruplarla İsrail arasındaki sürtüşmelerin önlenmesi özel önem arz etmektedir. Oysa, Lübnan hükümeti aldığı bir kararla, İsrail'le genel bir barış yapılmadan bu ülkeyle olan sınır bölgesine asker yerleştirmeyeceğini belirtmiştir. Bu karar aslında Lübnan'ın kendi sınırlarını koruyamayacak durumda olduğunu kabul etmesi demektir. Böylece, Mavi Hat boyunca kalan bölge fiilen Lübnan'ın etkili toplumsal ve siyasi gruplarından olan Hizbullah'ın denetimine bırakılmış olmaktadır. Hizbullah bölgede düzeni sağlamanın yanı sıra belirli yerleşim yerlerinde eğitim ve sağlık hizmetlerini de tedarik eden bir konuma gelmiştir.

2001 yazına gelindiğinde, UNIFIL kendisine verilen görevlerden İsrail'in çekilmesini teyit etmeyi ve İsrail kuvvetlerinin boşalttığı alana Lübnan güvenlik güçlerinin yerleşmesinde yardımcı olmayı önemli ölçüde tamamlamış durumdadır. Gerçi, Lübnan'ın güçlerini Mavi Hat boyunca yerleştirmede isteksiz olması bu son görevin tam anlamıyla yerine getirilmesini engellemiştir, fakat barış güçleri taraflarla yakın işbirliği içerisinde hattın ihlal edilmemesi yolundaki gayretlerine devam etmektedir. Sonuç itibarıyla, çatışan taraflar ayrılmış ve bölgede barış ve güvenliğin yeniden tesis edilmesi için zemin hazırlanmış olmaktadır. BM Genel Sekreteri GK'ye verdiği raporlarda bu aşamadan sonra da, nihai amaca ulaşmak için gerekli olan nispi istikrarın devamını sağlamak için UNIFIL bir süre daha bölgede kalmaya devam etmesi gerektiğini tavsiye etmiştir. GK de bu görüş doğrultusunda UNIFIL görev süresini uzatmıştır¹⁹. Bu arada yine Genel Sekreterin tavsiyeleri uyarınca barış gücünün personel sayısının zaman içerisinde düşürülmesi öngörülmüştür.

Kalıcı barış çabaları sonuç vermese de bölgedeki durumun – küçük sınırlar ihlalleri ve zaman zaman karşılıklı ateş açmalar gibi olaylar dışında – 2005'e kadar sakin olduğu görülmektedir. 2005 Mayısından itibaren Hizbullah güçleriyle İsrail arasında yeniden alevlenen çatışmalar üzerine UNIFIL'in yapısında ve personel sayısında yapılması düşünülen değişiklik-

faaliyetlerinin gözlemcilik üzerinde yoğunlaşacağı öngörülmektedir. Bu çerçevede personel sayısının azaltılmasına karar verilmiştir.

¹⁹ S/RES/1365 (2001), 31 Temmuz 2001.

ler ertelenmiştir²⁰. Bu olaylar 2006 yazında İsrail'in Lübnan'a havadan ve karadan saldırısıyla bölgedeki durumu bir kez daha başa döndüren sürecin başlangıcı olmuştur.

1701 (2006) SAYILI KARAR VE SON GELİŞMELER

Son İsrail-Lübnan bunalımının yüzeydeki görünür sebebi veya bir başka ifadeyle zaten patlamaya hazır bombanın pimini çeken olay 12 Temmuz 2006'da Hizbullah'ın Mavi Hat gerisindeki İsrail kuvvetlerine ve bazı yerleşim yerlerine yönelik olarak başlattığı yoğun roket saldırısıdır. Hizbullah güçleri aynı zamanda sınırı geçerek devriye gezen üç İsrail askerini öldürmüş ve iki askeri de esir alarak Lübnan'a götürmüştür. Bu olayları gerekçe olarak kullanan İsrail UNIFIL'in görev bölgesi de dâhil olmak üzere bütün Güney Lübnan'a topyekûn bir saldırıya geçmiştir. Saldırılarda sadece Hizbullah mevzileri değil, bölgedeki yollar, köprüler ve diğer altyapı unsurları ve sanayi tesisleri de hedef alınmıştır. Saldırıların sivil halk açısından bilançosu da ağır olmuş, yüzlerce kişi hayatını kaybederken, bölgede yaşayan yüz binlerce insan da evlerini terk ederek Lübnan'ın kuzey bölgelerine veya diğer ülkelere sığınmak zorunda kalmıştır. UNIFIL'in durumu da farklı değildir. BM Genel Sekreterinin raporuna göre UNIFIL barışı koruma görevi bir yana, günlük yiyecek, içecek ve benzeri ihtiyaçlarını temini, personelini bulup kurtarma gibi işleri de başaramayacak duruma gelmiştir. Diğer deyişle, barışı temin etmeye giden gücün korunması ve kurtarılması zorunluluğu hâsıl olmuştur. Bu şartlar altında Genel Sekreter GK'nin bölgedeki gelişmeleri dikkate alarak muhtemel seçenekleri değerlendirmesi için barış gücünün 31 Temmuzda biten görev süresinin sadece bir aylığına, Ağustos ayı sonuna kadar uzatılmasını teklif etmiştir²¹. GK 31 Temmuz 2006 tarih ve 1697 (2006) sayılı kararında bu teklifi kabul ederek hükme bağlamıştır²².

Türkiye'nin Lübnan'a asker göndermesinin temelini teşkil eden 1701 (2006) karar uzatma kararından on gün sonra 11 Ağustos 2006 tarihinde alınmıştır²³. 1701 (2006) sayılı karar beş sayfalık metniyle bu meselede daha önce alınmış kararlardan daha teferruatlı bir şekilde kaleme alınmıştır. Önceki kararlarda öngörülen kurallar ve ilkeler burada bazı ilavelerle yeniden vurgulanmakta, yeni bir safhaya giren Lübnan bunalımında barışı tesis etme

²⁰ S/RES/1614 (2005), 29 Temmuz 2005.

²¹ S/2006/560, 22 Temmuz 2006.

²² Kararda GK taraflardan UNIFIL'in güvenliğine saygı göstermelerini, personeli tehlikeye atacak her türlü davranıştan kaçınmalarını, personelin güvenliğini sağlamaya ve ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik tedbirlerin uygulanmasını engellemelerini talep etmektedir.

²³ Karar oybirliğiyle alınmıştır.

ve barış gücünün bundan böyle oynayacağı rolle ilgili hukuki çerçeve çizilmektedir²⁴.

1701 (2006) sayılı kararda, önceki bunalım durumlarında olduğu gibi, taraflara çatışmaları durdurma, Lübnan'dan İsrail askerlerinin çekilmesi gibi artık "klasikleşmiş" çağrılara bir kez daha yer verilmiştir. Bu retoriğin ötesinde, karar esas olarak Lübnan hükümetinin ülkenin tamamında otoritesini tesis etmeye yönelik hükümler içermektedir. GK bu amaçla ülkede bulunan fakat Lübnan Hükümetinin denetiminde olmayan grupların silahtan arındırılmasını öngören 1559 (2004) ve 1680 (2006) kararlarının uygulanmasını istemektedir. Böylece, bu grupların fiili hâkimiyeti altındaki bölgelerde devlet güçlerinin denetimi eline almasının mümkün olabileceği düşünülmektedir.

1701 (2006) sayılı kararın amacının bu noktada odaklaşması GK'nin hâlihazırdaki ve önceki bunalımları algılama şekli ve genel olarak Lübnan meselesini ele alış tarzının bir sonucudur. Hatırlatmak gerekir ki, GK uluslararası barış ve güvenliği korumada başlıca sorumlu ve yetkili organ olarak belirli bir hukuki temelde hareket etmesine rağmen siyasi nitelikte bir organdır. Kendisini oluşturan beşi daimi, geri kalan onu geçici üyenin tutumlarına göre karar almaktadır. Büyük devletler (daimi üyeler) istemedikleri kararların alınmasını engelleme yetkisine sahiptir. Dolayısıyla, kararlar büyük devletlerin iradesi doğrultusunda çıkmaktadır. 1990'lardan sonra fiili planda tek büyük devlet olarak kalan ABD'nin GK kararlarını kendi politikaları doğrultusunda etkilediği bilinmektedir. İsrail'in işgal veya saldırı operasyonlarının esas sebebini teşkil ettiği Lübnan bunalımlarında GK tavrı bu genel değerlendirmeye uygun olarak şekillenmiştir. Sonuç olarak, ABD'nin İsrail yanlısı

²⁴ GK kararın giriş kısmında Lübnan'daki durumun uluslararası barış ve güvenliğe tehdit oluşturduğu tespitini yapmaktadır. Konseyin BM Antlaşmasının 39. maddesinde yer alan ifadeleri aynen kullanması ve genellikle VII. Bölüme dayanarak karar aldığı bu tespiti yapması 1701 (2006) sayılı kararın hukuki temelleriyle ilgili farklı değerlendirmelere kapı açmaktadır. Ancak, kararda Lübnan meselesiyle ilgili önceki kararların teyit edilmesi ve hükümlerin kaleme alınış şekillerinden GK'nin VII. Bölüm çerçevesinde hareket etmediği sonucu çıkmaktadır. Çok daha az vahim durumlarda VII. Bölümü uygulamaya koyup zorlayıcı gücünü kullanmaktan çekinmeyen GK'nin bu olayda, uluslararası barış ve güvenliğin tehdit altında olduğunu tespit etmesine rağmen, meseleyi etkili yöntemlere başvurmadan deyim yerindeyse geçiştirmek istemesinin başlıca sebebi olarak İsrail aleyhine alınacak her türlü karara ABD'nin karşı çıkmasını gösterebiliriz. Nitekim, 1701 (2006) sayılı kararın gerekçelerinin ifade edildiği başlangıç kısmında olayları başlatan sebep olarak Hizbullah'ın saldırıları anılmakta ve kaçırılan iki İsrail askerinin kurtarılmasını meselenin halli için en temel problem olarak belirtmektedir. Halbuki, meselenin sonraki aldığı halin başlangıçtakinden çok daha vahim olduğu açıktır.

tutumu dolayısıyla GK 1990 öncesi İsrail'in aleyhine olabilecek, 1990 sonrası da bu devletin lehine olmayacak bir karar alamamıştır. GK'nin kararlarında ortaya çıkan iradesi bakımından Lübnan meselesi bir devletin saldırıya uğraması ve işgalinden ziyade, başka sebeplerden kaynaklanan karşılıklı çatışma ve anlaşmazlıktan ibarettir. Önceki durumlarda bu sebepler Filistinli ve diğer silahlı grupların Güney Lübnan topraklarından İsrail'e yönelik eylemleri idi. Mevcut durumda da, 1701 (2006) sayılı kararda açıkça belirtildiği üzere Hizbullah'ın eylemleri sonraki gelişmelerin sebebi olmuştur. GK'nin meseleye bu şekilde bakmasını hukuki ve siyasi açıdan tenkit edebiliriz; ancak, sonuç itibarıyla pozitif hukuku oluşturan GK kararlarıdır.

Durum böyle olunca, Lübnan meselesinin halli için, İsrail'in güvenliği açısından tehdit oluşturan unsurların tehlikesiz hale getirilmesine yönelik tedbirlerin 1701 (2006) sayılı karara damgasını vurmasına da şaşırılmamalıdır. UNIFIL'in genişletilmiş misyonunun sınırlarını da belirleyen bu tedbirlere ana hatlarıyla göz atalım: Mavi Hatla Litani nehri arasında silahlı gruplardan ve silahtan arındırılmış bir bölge oluşturulması; Lübnan'daki bütün silahlı grupların silahsızlandırılması; Lübnan'a hükümetin müsaadesi dışında her türlü silah, cephane ve teçhizatın satışının ve gönderilmesinin yasaklanması.

Bu çerçevede UNIFIL, 425 (1978) ve 426 (1978) sayılı kararlarda belirtilenlere ilaveten şu görevleri yerine getirecektir: çatışmaların sona ermesini denetlemek; İsrail Lübnan'dan askeri kuvvetlerini çekerken Lübnan silahlı kuvvetlerinin Mavi Hat dâhil olmak üzere Güney Lübnan bölgesinin her yerinde konuşlanmasına refakat etmek ve destek olmak, bu görevini yerine getirmek için Lübnan ve İsrail hükümetleriyle koordinasyon sağlamak; bölgedeki sivil halka insani yardım sağlanması ve çatışmalar esnasında bölgeyi terk edenlerin güvenlik içerisinde yerlerine dönmesi yönündeki faaliyetlere destek olmak; Mavi Hatla Litani nehri arasında oluşturulacak silahsız bölgeyle ilgili Lübnan ordusuna gerekli tedbirler alma hususunda yardımcı olmak; kararın 14. paragrafında öngörülen, Lübnan hükümetinin kendi müsaadesi olmadan ülkeye silah ve askeri teçhizat girişini engellemek amacıyla sınırlarını ve diğer giriş çıkış noktalarını denetim altına alma yükümlülüğünün yerine getirilmesinde hükümetin talep etmesi halinde yardımcı olmak²⁵.

GK 1701 (2006) sayılı kararda, ayrıca, UNIFIL'in bu görevleri yerine getirirken, güçlerini yerleştirdiği bölgelerde gerekli bütün tedbirleri almak ve kapasitesinin sınırları içerisinde mümkün mertebede operasyon alanının her

²⁵ S/RES/1701 (2006), § 11.

ne şekilde olursa olsun düşmanca faaliyetler için kullanılmamasına nezaret etmek, kendisine GK'nin vermiş olduğu görevleri yerine getirmesini kuvvet kullanarak engellemeye yönelik teşebbüslere karşı koymak, BM'in personel, bina, tesis ve araçlarını korumak, BM personeli ve insani yardım amacıyla çalışanların güvenlik ve hareket serbestisini sağlamak ve Lübnan hükümetinin sorumluluğuna halel getirmeden yakın fiziki şiddet tehdidinde maruz kalan sivilleri korumak hususlarında yetkili olduğunu beyan etmektedir²⁶.

UNIFIL'in yetkilerini kullanabilmesi ve görevlerini layıkıyla yerine getirebilmesi için personel ve teçhizat bakımından güçlendirilmesi gerekmektedir. GK kararda bu ihtiyacı giderilmesini vurguladıktan sonra, diğer barış gücü uygulamalarında olduğu gibi, üye devletlere çağrıda bulunarak katkıda bulunmalarını talep etmektedir²⁷.

Şimdi, makalemizin sonuç bölümünde yukarıda çizdiğimiz tablo çerçevesinde Türkiye'nin UNIFIL'e katılma kararını değerlendireceğiz.

SONUÇ

GK'nin 1701 (2006) sayılı kararındaki çağrısına olumlu cevap veren²⁸ Türkiye, TBMM'nin 5 Eylül 2006 tarihinde aldığı kararla UNIFIL'e katılma iradesini resmileştirmiş²⁹ ve 19 Ekim 2006 tarihinden itibaren de askeri kuvvet sevkıyatına başlamıştır³⁰.

²⁶ *Ibid*, § 12.

²⁷ *Ibid*, § 13.

²⁸ Türkiye'nin dışında GK'nin çağrısına olumlu cevap veren ve UNIFIL'e katkıda bulunacaklarını açıklayan devletler şunlardır: İtalya, İspanya, Almanya, Bangladeş, Belçika, Hırvatistan, Bulgaristan, Çin, Danimarka, Endonezya, Finlandiya, Fransa, Gana, Hindistan, Hollanda, İrlanda, İsveç, Malezya, Lüksemburg, Nepal, Norveç, Polonya, Portekiz, Slovenya, Ukrayna ve Yunanistan. 2006 yılı sonu itibarıyla UNIFIL Türkiye, İtalya, İspanya, Almanya, Belçika, Bulgaristan, Çin, Danimarka, Endonezya, Finlandiya, Fransa, Gana, Hindistan, İrlanda, İsveç, Lüksemburg, Nepal, Norveç, Polonya, Portekiz, ve Yunanistan'dan gelen toplam 11026 personelden oluşmaktadır.

²⁹ Türk Silahlı Kuvvetlerinin Lübnan'a Gönderilmesi Hususunda Anayasanın 92. Maddesi Uyarınca Hükümete İzin Verilmesine Dair Karar, Karar numarası 880, *Resmî Gazete*, 7 Eylül 2006, sayı 26282.

³⁰ Türkiye'nin UNIFIL'e katkıları sadece askeri kuvvet göndermekten ibaret değildir. Bakanlar Kurulu, ayrıca, 28 Ağustos 2006 tarihinde aldığı bir karar gereğince ülkedeki bazı liman, havaalanı, üs ve tesislerin UNIFIL'e yardımcı olmak amacı doğrultusunda dost ve müttefik devletler tarafından kullanılabilmesine dair BM'e bir bildirimde bulunmuştur.

5 Eylül kararında barış gücüne katılma gerekçesi olarak ileri sürülen görüşleri genel ve özel nitelikte gerekçeler olmak üzere iki noktada değerlendirebiliriz. Genel nitelikte gerekçeden kastımız asker gönderme kararının Lübnan'daki durum açısından açıklanmasıdır. 5 Eylül kararında bu hususta şu değerlendirmelere yer verilmiştir: “Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin 1701 (2006) sayılı Kararı, sıcak çatışmalara dönüşme riski yüksek gerginliğin hüküm sürdüğü bu bölgede ihtilafların uzun vadeli ve kalıcı bir çözüme kavuşturulması için bir fırsat penceresi aralamış ve bunun için gerekli şartların ve zeminin hazırlanmasına imkân sağlamıştır. Bu çerçevede, Birleşmiş Milletler Lübnan Görev Gücü’nün Güvenlik Konseyi Kararında öngörülen görev ve işlevleri yerine getirmede başarılı olması, sürekli ateşkesin sağlanması, soruna kalıcı bir çözüm bulunması ve Akdeniz ve Orta Doğu bölgelerinde güven ve istikrarın tesisi bakımından önem arz etmektedir”. Yine bu bağlamda, kararın haklılığı şu ifadelerle desteklenmektedir: “Lübnan krizinin gündeme girmesinden bu yana Hükümetimizin savunduğu üç temel ilkeden birincisi, çatışmaların durdurulmasını ve ihtilafa uzun dönemli bir çözüm bulunmasını amaçlayan bir Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararının kabul edilmesi, ikincisi bölgedeki tarafların krizin bu Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı çerçevesinde çözümüne ülkemizin katkısını istisnasız arzu etmeleri ve üçüncüsü de ülkemizin katkısının çatışmalara değil, barışa destek olacak şekilde saptanması olmuştur. 1701 (2006) sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararının kabulü ve ilgili bütün taraflarla gerçekleştirilen temaslar ışığında, hâlihazırda oluşan ortamın her üç ilke bakımından da Hükümetimizin aradığı koşulları karşıladığı değerlendirilmektedir”.

5 Eylül kararına gerekçe teşkil eden bu değerlendirmelere yakından bakıldığında, yapılacak ilk yorum değerlendirmelerin son derece iyimser olduğu ve Lübnan bunalımının karmaşık sebeplerini dikkate almayıp, meselelerin bir GK kararıyla çözüme kavuşacağını varsaymasıdır. 1701 (2006) sayılı kararın meseleye kalıcı ve adil bir çözüm getirecek tedbirleri içermemesi bir yana, 2006 Temmuzunda patlak veren devrevi bunalımı dahi tarafların sorumluluğunu doğru tespit ederek çözeceği dahi şüphelidir. Zaten GK gerçekten böyle bir çözüm istemiş olsaydı, BM Antlaşmasının VII. Bölümündeki yetkilerini uygulayarak, diğer birçok durumda yaptığı gibi gerektiğinde tarafları zorlayıcı tedbirler uygulamakla “tehdit” ederek aldığı kararın hükümlerini gerçek manada uluslararası yükümlülük haline getirirdi. Buna rağmen, barış gücü uygulamasının bölgede uzun vadeli çözüm için gerekli şartların hazırlanmasında etkili olacağı, dolayısıyla bu yönüyle çözüm sürecinin önemli bir unsuru olduğunu söyleyerek de 5 Eylül kararındaki gerekçeyi savunmak zor görünmektedir. Zira, UNIFIL yaklaşık otuz seneden beri bölgededir. GK bu süre zarfında 1701 (2006) sayılı kararın kopyası sayılabi-

lecek birçok karar almıştır. Otuz senedir başarısız olan bir yöntemin şimdi başarılı olması için bölgedeki şartlarda önemli bir değişiklik olması gerekir. Oysa, GK 1701 (2006) sayılı kararında halâ kırk sene önceki kararlarının uygulanmadığını bizzat kendisi kabul etmektedir³¹.

5 Eylül kararının özel gerekçesi, yani barış gücüne katılmanın Türkiye açısından önemi ise şu cümlelerle ifade edilmektedir: “İçinde yaşadığımız bölgede hüküm süren gerginlik ve ihtilafların Türkiye’nin güvenliği üzerinde olumsuz yansımaları olduğu bir vakıadır. Bu nedenle barış ve istikrarı tehlikeye düşürecek gelişmelere karşı kayıtsız ve ilgisiz kalamayacak olan Türkiye’nin barış ortamının korunması yönündeki uluslararası çabalara etkin destek vermesi milli sorumluluğumuzun icabı olarak görülmektedir”. Gerekçe ilke olarak doğrudur. Ancak, bölgede gerginlik ve ihtilaflar BM kurulduğundan beri hüküm sürmektedir. Dolayısıyla, Lübnan’daki barış gücünden bu ihtilafların çözümünde etkili olacağını beklemek gerçekçi değildir. Öte yandan, ulusal güvenliğin korunması adına atılan bu adımın Türkiye’yi taraf olmadığı yeni çatışmaların içerisine sürüklenme riski taşıyıp taşımadığı üzerinde iyi düşünülmesi gereken bir konudur.

Barış gücüne katılmasından dolayı Türkiye’yi bekleyen risklerin değerlendirilmesi için Türk kuvvetlerinin üstleneceği görevler önem kazanmaktadır. Karar metninde de belirtildiği üzere Türk kuvvetlerinin barış gücü faaliyetlerine katkısı şu alanlarla sınırlıdır: “Doğu Akdeniz’de devriye görevi yapacak Deniz Görev Gücü için yeterli kuvvet tahsisi; Taleplerin tek tek değerlendirilmesi kaydıyla dost ve müttefik ülkeler için deniz ve hava ulaşım desteği sağlanması; Lübnan ordusuna eğitim verilmesi”. Ayrıca, bölgede Türkiye’nin yapacağı insani yardım faaliyetlerinde güvenliği sağlamak amacıyla hükümetin belirleyeceği miktarda askeri unsurların kullanılmasını buna ilave etmek gerekir. Meclis kararında Türkiye’nin göndereceği kuvvetlerin anılan görevler dışında başka hiçbir görevde kullanılmayacağı, özellikle bölgedeki grupların silahtan arındırılmasıyla ilgili faaliyetlere katılmayacağı belirtilmektedir.

Türk kuvvetlerinin görev tanımında riskleri en aza indirme düşüncesinin belirleyici olduğu görülmektedir. Ancak, risk meselesini sadece Türk birliği açısından değerlendirmek yeterli değildir. Bir bütün olarak UNIFIL’in durumu onun bir parçasını teşkil eden Türk kuvvetlerinin güvenliğini de

³¹ S/RES/1701 (2006), § 18. GK bu paragrafta 22 Kasım 1967 tarihli 242 (1967) sayılı karardan başlayarak halen uygulanamayan kimi kararlarına işaret etmekte ve bunları temel alarak bölgede adil ve kalıcı bir barışın kurulabileceğini belirtmektedir.

yakından belirleyecektir. Bu açıdan bakıldığında, UNIFIL'e Lübnan'daki grupların silahsızlandırılması, askeri ambargo uygulanması gibi hiç de kolay olmayan ve çatışma riski yüksek görevler yüklenmiştir. Bosna'da (Srebrenica) Boşnak halkın BM barış gücü (UNPROFOR) askerleri tarafından silahsızlandırıldıktan sonra tamamen savunmasız bir halde bırakılıp Sırp kuvvetlerinin toplu katliamına maruz kaldıkları olayın hatırası hafızalarda hala canlıdır. Dolayısıyla, zaman içerisinde UNIFIL'in Lübnan'daki gruplar tarafından "düşman" olarak algılanma, bunun sonucu olarak saldırıların hedefi haline gelmesi veya çatışmaların bir tarafı olma ihtimali yabana atılmaz. UNIFIL'le ilgili Güney Lübnan halkında oluşacak bu olumsuz kanaat, görevi icabı bunda hiçbir sorumluluğu olmasa da Türk kuvvetlerine bakışı da etkileyecektir. Bu ihtimalin gerçekleşmesi Türk kuvvetlerinin güvenliği yanında bölgede aktif rol oynamak isteyen Türkiye'nin politikalarına da zarar verebilir. Zira, BM barış gücünün İsrail ve ABD'nin bölgedeki planlarını gerçekleştirmede kullandığı bir vasıta olduğu kanaati – bu kanaat bölge halkının yanlış algılamasına dayanmış olsa dahi – Türkiye'nin de bu planların bir parçası olarak görülmesine yol açacaktır. Bu ise, Türkiye'nin bölgedeki etkisi ve itibarına büyük darbe indirir. Türkiye hâlihazırda barış gücüne katıldığına göre, bundan sonra yapılacak iş barış gücü operasyonlarının seyrini dikkatli takip etmek ve yukarıda bahsettiğimiz olumsuz gelişmenin gerçekleşme ihtimali ortaya çıkması durumunda Türk kuvvetlerinin derhal geri çekilmesidir.

Bütün risklerine rağmen, Türkiye'nin UNIFIL'e katılması bir fırsat olarak değerlendirilebilir. Ancak, şu şartlarla ki, her şeyden önce Türkiye genel olarak Orta Doğu, özel olarak bu bölgeyle ilgili politikasını belirlemelidir. Uluslararası barış ve güvenliği korumak, bölgesel istikrara katkı sağlamak gibi genel ifadeler ancak ulusal açıdan belirli menfaatlerin gerçekleşmesine hizmet ettiği ölçüde anlamlıdır. Bu bakımdan, Türkiye'nin UNIFIL kurallarını bölgede kendi ulusal menfaatlerine hizmet edecek doğrultuda kullanması gerekir. Veya diğer deyişle, kendi politikasına hizmet ettiği ölçüde UNIFIL içerisinde kalmaya devam etmelidir.

Son olarak, UNIFIL görevi ve Orta Doğuyla ilgili diğer meselelerde Türkiye hangi amaçla ve politikayla veya kiminle hareket ederse etsin şu hususu daima göz önünde tutmalıdır: Orta Doğu Türkiye'nin yüzyıllar boyunca yönettiği, kendi ülkesinin bir parçası saydığı, şimdiki şartlarda da arka bahçesi olan bir bölgedir. Bu bölgedeki bütün gelişmeler Türkiye'nin politikasını belirleyenler öyle düşünmese dahi tarihi, coğrafi, sosyolojik ve siyasi açıdan Türkiye'nin iç meselesidir.